

27/57. - SV/EHH.

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE
FORSKNINGSRÅD

P r o g n o s e r
for
akademisk utdannet arbeidskraft.

MELDING NR: 3. 1957.

OVERSIKTER OG PROGNOSE FOR SIVILØKONOMER.

INNHold:

	Side:
1. Tilgangen til studiet	2
2. Frafallet under studiet	5
3. Studietidens lengde og gjennomsnittlig alder ved avgangseksamen	5
4. Oversikt over tilgangen på siviløkonomer årene 1938 - 1956	7
5. Prognose for tilgangen på nye siviløkonomer årene 1956 - 1965	8
6. Oppgaver over kandidatmassen	8
7. Behovet for siviløkonomer	9
8. Tabeller	11

27/57. - SV/EHH

NAVF.

Utredningen om siviløkonomene bygger på materiale fra Norges Handelshøyskole, bearbejdet ved NAVF, på en behovsanalyse for siviløkonomer utarbejdet av dosent Arnljot Strømme-Svendsen, Norges Handelshøyskole, og på opplysninger fra Norske Siviløkonomers Forening. Strømme-Svendsens undersøkelse vil bli offentliggjort særskilt på et senere tidspunkt.

1. TILGANGEN TIL STUDIET.

Utdanningen av siviløkonomer i Norge tok først til i 1936, da Norges Handelshøyskole ble åpnet. På grunn av plassmangel har studiet vært lukket, det er vanligvis tatt opp ca. 50 studenter pr. år. Tallet på søknader har hele tiden vært langt større enn tallet på studieplasser. Dette vises i tab. 1 nedenfor. Ved opptaking legges til grunn søkerens eksamensresultat fra gynmas og handelsgynmas, og praksis fra bedriftslivet. Søkerne kan komme inn enten med examen artium eller med examen fra handelsgynmas. Tab. 1 viser også hvor stor del av antall søkere (tilnærmet) og antall tatt opp som ikke har examen artium.

Tab. 1. Prosentandel av søkere og personer tatt opp ved Handelshøyskolen som ikke har examen artium.

År	I gjennomsnitt pr. år.				Prosentandel av søkere uten examen artium (tilnærmet)	Prosentandel av personer tatt opp uten examen artium
	Antall søknader		Antall personer tatt opp og begynt ved Norges Handelshøyskole			
	I alt	Derav uten ex. artium	I alt	Derav uten ex. artium		
1936/39	195	34	62	12	17,4 %	19,4 %
1940/44	321	33	52	7	10,3 %	13,5 "
1945/49	284	12	49	2	4,2 %	4,1 %
1950/54	167	10	55	0	6,0 %	0,0 %
1955/56	144	8	54	3	5,6 %	5,6 %
1936/56	235	21	54	4	8,9 %	7,4 %

27/57. - SV/EHH.
NAVF.

Tallet på søknader var størst i krigsårene og i de 5 første etterkrigsårene, omkring 300 i gjennomsnitt pr. år. Etter 1950 har tallet gjennomgående ligget på noe over 150 pr. år. Etter krigen har personer med examen artium utgjort en langt større andel av søkerne og de nye studentene ved NHH enn tidligere.

For å gi et bedre bilde av rekrutteringen fra gymnaset til Handelshøyskolen vises i tab. 2 alle søkere og nye studenter ved NHH med examen artium fordelt etter artiumskull. Tabellen viser også hvor stor prosentandel av artiumskull og ungdomskull som har søkt eller begynt ved Handelshøyskolen. I tab. 2 er det korrigert for "dobbeltsøknader". Tabellen viser gjennomsnittstall for 5-årsperioden, en spesifisering på de enkelte artiumskull finnes i tab. I i tabellvedlegget. Fig I nedenfor viser grafisk tilgangen på søkere og nye studenter i prosent av artiumskullene.

Tab. 2. Netto^{x)} antall søkere og antall som har begynt på det siviløkonomiske studiet i Norge (før 1/7 1956) i prosent av artiumskullene og i prosent av ungdomskull i tilsvarende alder. Gjennomsnittstall pr. artiumskull (kullene 1935 - 1954).

Artiumskull	I gjennomsnitt artiumskull				Antall søkere med ex.artium i prosent av:		Antall med ex. artium begynt å studere i alt i % av:	
	Antall artianere	Antall personer i det ungdomskull som svarer til artiumsalder (19½ år)	Antall artianere søkt NHH om opptaking	Antall artianere begynt på det siviløkonomiske studium ved NHH	Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"	Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"
1935/39	2505	54916	140	43	5,6 %	0,3 %	1,7 %	0,08 %
1940/44	3822	56926	221	52	5,8 %	0,4 %	1,4 %	0,09 %
1945/49	5051	48062	175	49	3,5 %	0,4 %	1,0 %	0,1 %
1950/54 ^{xx)}	3786	42465	91	41	2,4 %	0,2 %	1,1 %	0,1 %

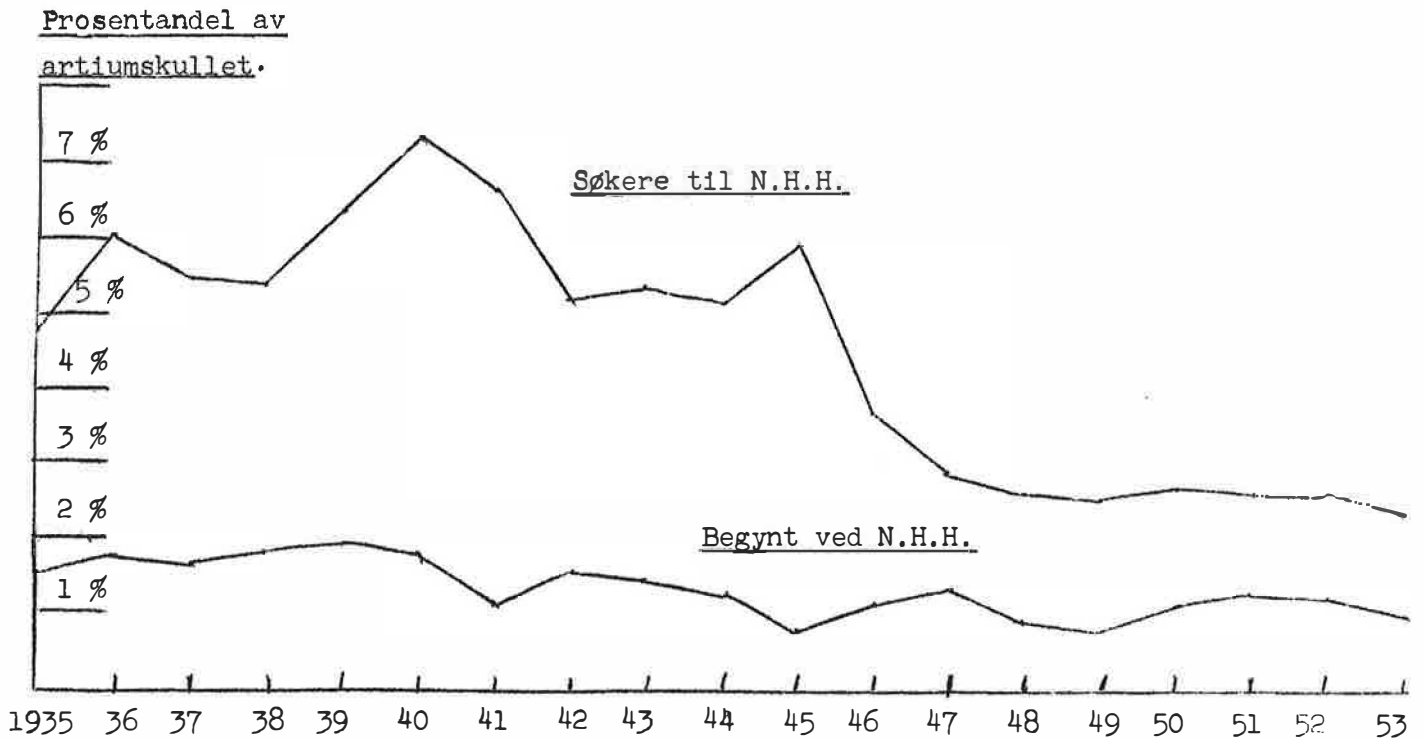
x) Personer som har søkt flere ganger er bare registrert første gang de har søkt. Bare søkere med examen artium er tatt med i oversikten.

xx) Fra den siste 5-årsperioden må det ventes å komme inn en del flere søkere.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Fig. I. Tilgangen på søkere og nye studenter til Norges Handelshøyskole i prosent av artiumskullene 1935 - 1953.

Tilgangen på søkere til Handelshøyskolen har vist en markert nedgang i årene etter krigen - både absolutt og i prosent av artiumskullene. Utviklingen for det siviløkonomiske studiet er her klart forskjellig fra den en har hatt ved 2 andre lukkede studier - medisin- og tannlegestudiet, i disse fag har en ikke hatt den tilsvarende nedgang i tallet på søkere i samme periode.

I tab. 3 er alle søkere med examen artium i årene 1935 - 1954 fordelt etter hvor mange ganger de har søkt. Vanligvis har ca. 30 % av det totale antall søkt mer enn en gang.

Ved siden av tilgangen til Handelshøyskolen i Bergen som er referert i de to tabellene ovenfor, har en også hatt en forholdsvis stor tilgang til tilsvarende institusjoner i utlandet. I årene 1936 - 1956 har antakelig noe over 400 personer begynt ved utenlandske høgskoler, derav anslagsvis 300 - 350 i årene etter krigen. Her er opplysningene usikre, det foreligger foreløpig ikke noe materiale som gjør det mulig å fordele utenlandsstudentene på artiumskull.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Tab. 3. Søkere til Norges Handelshøyskole fordelt etter antall ganger søkt x).

Artiums- kull	Antall				Prosentandel			
	Søkt 1 gang	Søkt 2 ganger	Søkt 3 ganger el. mer	Søkere i alt	Søkt 1 gang	Søkt 2 ganger	Søkt 3 ganger el. mer	Søkere i alt
1935/39	518	131	53	702	73,8	18,7	7,4	100 %
1940/44	755	249	103	1107	68,2	22,5	9,4	100 %
1945/49	611	208	57	876	69,8	23,8	6,5	100 %
1950/54	367	78	11	456	80,4	17,1	2,5	100 %

x) Fra den siste 5-årsperiode må det ventes å komme inn en del flere søkere.

2. FRAFALL UNDER STUDIET.

NAVF har foreløpig ikke foretatt noen egen undersøkelse av frafallet under studiet. Det er tidligere foretatt en undersøkelse ved Handelshøyskolen som omfatter alle kandidat-kull før 1953, denne viser et gjennomsnittlig frafall på 7 %, mellom opptaking og handelsdiplomeksamen.

3. STUDIETIDENS LENGDE OG GJENNOMSNIITTLIG ALDER VED AVGANGSEKSAMEN.

Den regulære studietid ble i 1946 forlenget fra 2 til 3 år. Etter krigen har den faktiske studietid omtrent svart til den som forutsettes i studieplanen, idet den gjennomsnittlige tidsavstand mellom opptaking og handelsdiplomeksamen har vært 3,1 år for studenter fra artiumskullene 1945 - 1949.

Tidsavstanden mellom examen artium og kandidateksamen er betydelig lengre, etter krigen 5,7 år i gjennomsnitt. Dette kommer av at mange studenter har eksamen fra handelsgymnasium og flere års praksis før de begynner på studiet. Den gjennomsnittlige studietid, og spredning i tidsavstand mellom examen artium og opptaking vises i tab. 4 nedenfor.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Tab. 4. Studietid. Gjennomsnittlig tidsavstand fra examen artium til opptaking ved Handelshøyskolen, fra opptaking til avsluttende eksamen, - og fra examen artium til avsluttende eksamen.

Artiums- år	Antall kandi- dater	Kandidater fordelt etter tids- avstanden examen artium - opp- taking ved N.H.H.							Gjennomsnittlig tid brukt mellom:		
		0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	Examen artium - oppta- king ved N.H.H.	Oppta- king og kandidat- eksamen	Examen artium og kan- didat- eksamen
1935/39	214	26	66	57	25	20	8	12	2,2 år	2,5 år	4,7 år
1940/44	260	29	68	51	50	25	24	13	2,5 år	2,9 år	5,4 år
1945/49	226	17	32	63	48	46	15	5	2,6 år	3,1 år	5,7 år

Kandidatenes alder i eksamensåret. En oversikt som viser siviløkonomenes alder i eksamensåret gjengis i tab. 5 nedenfor. Etter krigen har gjennomsnittsalderen vært ca. 26 år - men det er en forholdsvis stor spredning omkring dette gjennomsnitt.

Tab. 5. Aldersfordeling og gjennomsnittsalder i eksamens-
året for siviløkonomer uteksaminert i årene 1936 -
1955 I.

År for handels- diplom- eksamen	Antall bestått handels- diplom- eksamen	Aldersfordeling ved eksamen. Absolutte tall.			Prosentvis aldersforde- ling ved eksamen			Gjennom- snitts- alder
		Yngre enn 25 år	25 - 29 år	30 år og eldre	Yngre enn 25 år	25 - 29 år	30 år og eldre	
1937/38	109	58	46	5	53,2	42,2	4,6	24,7 år
1940/44	245	155	82	8	63,3	33,5	3,3	24,3 "
1945/49	207	58	131	18	28,0	63,3	8,7	26,1 "
1950/54	240	60	169	11	25,0	70,4	4,6	26,0 "
1955/56	101	33	63	5	32,7	62,4	5,0	25,7 "

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

4. Oversikt over tilgangen på siviløkonomer årene 1938 - 1956.

Det er til utgangen av året 1956 uteksaminert i alt 902 siviløkonomer ved Norges Hndelshøyskole, av disse har ca. 50 også tatt handelslærer-eksamen. Før Norge fikk sin egen handelshøgskole hadde bare et mindre antall nordmenn skaffet seg høgre merkantil og bedriftsøkonomisk utdanning i utlandet, vesentlig ved tyske handelshøgskoler. I tidsrommet 1938 - 1956 er det uteksaminert vel 275 nordmenn ved handelshøgskolene i Danmark og Sverige, og anslagsvis 100 - 125 ved tilsvarende institusjoner i Storbritannia og U.S.A. (for de to siste land er opplysningene nokså usikre). Den største tilgangen fra utlandet har en hatt i årene etter siste krig, anslagsvis 300 kandidater i alt i tidsrommet 1946 - 1956 med utenlandsk eksamen. For hele perioden 1938 - 1956 har det vært en tilgang på ca. 1300 kandidater når en tar med de som er utdannet i utlandet. Tab. 5 gir en oversikt over tilgangen fra Norges Handelshøyskole.

Tab. 5. Antall kandidater uteksaminert ved Norges Handelshøyskole i årene 1938 - 1956.

År for handelsdiplom-eksamen	Antall kandidater uteksaminert			År for handelsdiplom-eksamen	Antall kandidater uteksaminert		
	Kvinner	Menn	I alt		Kvinner	Menn	I alt
1938	1	52	53	1948	-	9	9
1939	-	56	56	1949	1	45	46
1940	-	56	56	1950	2	45	47
1941	-	54	54	1951	-	46	46
1942	3	53	56	1952	-	47	47
1943	2	69	71	1953	2	49	51
1944	-	8	8	1954	-	49	49
1945	-	-	-	1955	-	52	52
1946	4	63	67	1956	-	49	49
1947	-	85	85	1938/56	15	887	902

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

5. Prognose for tilgangen på nye siviløkonomer årene 1956 - 1965.

Hvor stor tilgangen på siviløkonomer vil bli i 10-årsperioden 1956 - 1965 avhenger av to usikre faktorer: 1) Hvordan det går med planene Handelshøgskolens nybygg, og - 2) hvor mange studenter som begynner ved handelshøgskoler i utlandet de nærmeste årene. I prognoser (tab. 6 nedenfor) forutsettes det at Handelshøgskolens nybygg blir ferdig i 1961, og at det fra dette tidspunkt tas opp ca. 100 studenter pr. år. (Plankomiteen for Handelshøgskolens nybygg regner med et minimumsopptak på 150 studenter pr. år). - Fra utlandet er det anslått en tilgang på 250 - 300 kandidater i årene fram til 1965. Med disse forutsetninger vil tilgangen på kandidater i alt bli bare ubetydelig større i perioden 1956 - 1965 enn i forrige 10-årsperiode (ca. 840 - 890 mot ca. 800 i årene 1946 - 1955).

Tab. 5. Anslag for tilgangen på siviløkonomer årene 1956 - 1965.

	Tilgang de enkelte år.										Sum årene 1956-1965	Gjennomsnitt årene 1956/65
	1956	57	58	59	60	61	62	63	64	65		
Fra N.H.H, Bergen	49	49	49	49	49	49	49	49	98	98	588	59
Fra utlandet											250-300	25-30
I alt											838-888	84-89

6. Oppgaver over kandidatmassen.

Det er foreløpig ikke utarbeidet noen fullstendig yrkesoversikt for siviløkonomer. Nedenfor gjengis en slik oversikt for medlemmer i Norske Siviløkonomers Forening, utarbeidet høsten 1956. De største gruppene er industri, som sysselsetter 30,3 % av medlemmene, handel med 14,9 % og offentlig administrasjon med 11,3 %.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Tab. 7. Fordeelingen av medlemsstokken i Norske Siviløkonomers forening.

	I alt	Pst.	Herav selvst. næringsdrivende og overordn. funksjonærer	Uoppgitt Uoppgitt stilling
Industri	258	30,3	161	61
Handel	127	14,9	60	20
Banker og kredittfor.	22	2,6	6	5
Forsikring	18	2,1	5	4
Skipsfart	33	3,9	14	13
Annen samferdsel	20	2,3	9	6
Revisjon- og konsulentvirksomhet	67	7,9	17	16
Off. administrasjon	97	11,3		
Forskn. og undervisning	36	4,2		
Næringsorg. og fagforeninger o. l.	31	3,6		
Journalisme, kringkasting o. l.	17	2,0		
Utlandet	17	2,0		
Uoppgitt	110	12,9		
	853	100,0		

7. Behovet for siviløkonomer.

Dosent Arnljot Strømme-Svendsen ved Norges Handelshøyskole har utarbeidet en behovsanalyse der han konkluderer med at det er behov for et langt større antall siviløkonomer enn det en har i dag. I denne analysen sondres det mellom det "merkable behov" - det antall som direkte etterspørres på markedet, og det "latente behov" - det antall samfunnet med fordel kunne absorbere.

Det materiale som legges fram (bl.a. oversikter over stillings-tilbud i pressen og en statistikk som viser tidsavstanden mellom eksamen og ansettelse) tyder på at kandidater både fra Norges Handelshøyskole og utenlandske høgskoler absorberes forholdsvis lett i yrkeslivet, og at de stort sett får stillinger som svarer til den utdanning de har.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Både Danmark, Finland og Sverige har et langt høyere antall siviløkonomer i arbeidslivet og en større utdanningskapasitet på området enn Norge. Sverige og Finland har omlag 5000 siviløkonomer, og Danmark ca. 4000 - i Norge er det ca. 1300 (inklusive kandidater utdannet i utlandet). Det utdannes ca. 200 siviløkonomer pr. år i Sverige, i Danmark og Finland enda flere. Strukturen i nærings- og yrkeslivet i de nordiske land er ikke så ulik at den på noen måte "rettferdiggjør" denne store forskjellen mellom Norge og nabolandene i antall siviløkonomer.

Med grunnlag i disse betraktninger, i en analyse av bedriftsstrukturen i Norge, og i planer for moderne bedriftsorganisasjon, kommer Strømme-Svendsen fram til at det må være et stort latent behov for siviløkonomer - og at Norge på relativt kort sikt burde kunne absorbere ca. 3000 siviløkonomer (1700 i tillegg til de ca. 1300 en har i dag). - Til sammenlikning kan nevnes at det vil være ca. 2100 - 2200 siviløkonomer i Norge i 1965 ifølge de forutsetninger som er lagt til grunn for prognosen over tilgangen (inklusive kandidater fra utlandet).

Det er ikke beregnet noe erstatningsbehov for siviløkonomer for perioden 1956 - 1965. Siviløkonomene er forholdsvis unge folk, og erstatningsbehovet spiller derfor tallmessig en liten rolle. Først omkring 1980 vil avgangen fra yrkeslivet bli en faktor av vesentlig betydning, avgangen vil da etter hvert stige til ca. 50 pr. år.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

8. TABELLER.

Tab. I. Antall søkere (nettoantall^{x)}) og antall som har begynt ved Handelshøyskolen i Bergen (før 1/7 1956) - i prosent av artiumskullene - og i prosent av ungdomskullene i tilsvarende alder.

Artiums- år	Antall artianere	Antall personer i det ungdomskull som svarer til artiumsalder	Antall søkere til Norges Handelshøyskole xx)	Antall begynt på det sivile økonomiske studium xx)	Antall søkere i prosent av		Antall begynt å studere i alt i prosent av:	
					Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"	Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"
1935	2109	55124	99	31	4,7	0,18	1,5	0,06
1936	2375	52152	142	41	6,0	0,27	1,7	0,08
1937	2318	54365	125	36	5,4	0,23	1,6	0,07
1938	2713	56619	144	48	5,3	0,25	1,8	0,08
1939	3008	56320	192	58	6,4	0,34	1,9	0,10
1940	3268	53016	240	55	7,3	0,45	1,7	0,10
1941	3480	62112	228	38	6,6	0,37	1,1	0,06
1942	3515	57653	178	52	5,1	0,31	1,5	0,09
1943	3383	56366	180	48	5,3	0,32	1,4	0,09
1944	5465	55481	281	68	5,1	0,51	1,2	0,12
1945	4713	51195	278	35	5,9	0,54	0,7	0,07

x) Personer som har søkt mer enn en gang er bare registrert første gang de har søkt.

xx) Bare personer med eksamen artium.

(Forts).

Tab. I (forts.). Antall søkere (nettoantall^{x)}) og antall som har begynt ved Handelshøyskolen i Bergen (før 1/7 1956) - i prosent av artiumskullene - og i prosent av ungdomskullene i tilsvarende alder.

Artiums- år	Antall arti- anere	Antall personer i det ungdoms- kull som svarer til artiumsalder	Antall søkere til Norges Handelshøy- skole xx)	Antall begynt på det sivil- økonomiske studium xx)	Antall søkere i prosent av:		Antall begynt å studere i alt i prosent av:	
					Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"	Antall artianere	Antall personer i aldersklassen "artiumsalder"
1946	4928	49789	178	54	3,6	0,36	1,1	0,11
1947	5272	47805	154	69	2,9	0,32	1,3	0,14
1948	5358	46016	139	46	2,6	0,30	0,9	0,10
1949	5004	45506	127	40	2,5	0,28	0,8	0,09
1950	4454	44837	119	48	2,7	0,27	1,1	0,11
1951	3821	43980	98	50	2,6	0,22	1,3	0,11
1952	3623	42949	93	45	2,6	0,22	1,2	0,10
1953	3508	41206	85	34	2,4	0,21	1,0	0,08
1954	3525	39354	61	27	1,7	0,16	0,8	0,07

x) Personer som har søkt mer enn en gang er bare registrert første gang de har søkt.

xx) Bare personer med examen artium.

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Tab. II. Geografisk fordeling av de nye studenter ved Norges Handelshøyskole årene 1936 - 1952 x).

Fylke	Bygder	Byer	Sum
Østfold	24	30	54
Akershus	22	1	23
Oslo (med Aker)	-	145	145
Hedmark	21	15	36
Oppland	14	8	22
Buskerud	11	20	31
Vestfold	19	20	39
Telemark	28	30	58
Aust-Agder	16	5	21
Vest-Agder	11	27	38
Rogaland	15	50	65
Hordaland	75	-	75
Bergen	-	126	126
Sogn og Fjordane	27	1	28
Møre og Romsdal	35	18	53
Sør-Trøndelag	18	20	38
Nord-Trøndelag	12	2	14
Nordland	10	18	28
Troms	2	7	9
Finnmark	2	6	8
Sum	362	549	911

x) Hentet fra: I Wedervang : Noen opplysninger om Norges Handelshøyskole i tiden 1936 til 1952 (Bedriftsøkonomen nr. 9, 1952).

27/57. - SV/EHH.

NAVF.

Tab. III. Nye studenter ved Norges Handelshøyskole i årene 1936 - 1952 fordelt etter foreldrenes (fars) yrke^{x)}

Fars yrke	Opptatt 1936/46		Opptatt 1949/52		Opptatt 1953/55	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Gårdbrukere og småbrukere	58	9,8	21	10,0	12	7,1
Selvstendige ervervende og bedriftsledere i andre næringsgrener	181	30,5	59	28,1	44	26,0
Akadem. og likn. yrker (inkl. militærvesen og skolevesen)	100	16,8	37	17,6	36	21,3
Funksjonærer i offentlige og private bedrifter	115	19,4	37	17,6	42	24,9
Formenn, håndverkere og arbeidere	71	12,0	30	14,3	19	11,2
Sjømenn	23	3,8	6	2,9	3	1,8
Pensjonister m.v.	5	0,8	8	3,8	6	3,6
Uoppgitt erverv og selvforsørgende studenter	41	6,9	12	5,7	7	4,1
Sum	594	100	210	100	169	100

x) Hentet fra : I Wedervang: Noen opplysninger om Norges Handelshøyskoles studenter i tiden 1936 til 1952 (Bedriftsøkonomen nr. 9, 1952), og senere opplysninger.